

цивілізованої системи владних відносин в суспільстві, не тільки в політико-державній сфері, але і в сфері економіки, в інформаційній сфері тощо.

Консолідація зусиль науки в цьому напрямі полягає у необхідності визначити центри економічної влади, межі, характер та зміст її суспільно та законодавчо прийнятної реалізації, а також стимулювання суспільно-економічних відносин до подолання вакууму необхідних видів економічної влади шляхом консолідації їх носіїв у законодавчо забезпечені організаційні форми.

Олексій Зайцев

доцент, к.ю.н., доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Інна Вишневська

студентка 1 курсу магістратури ПКЮ Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КУПІВЛЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ТЕНДЕРНИХ ПРОПОЗИЦІЙ ЯК ФОРМА ПРОЯВУ КОРУПЦІЇ У ПРИВАТНІЙ СФЕРІ

1. Протягом останніх років боротьба з корупцією стала одним з пріоритетних напрямків внутрішньої і зовнішньої політики держави. Наразі, багато уваги приділяється боротьбі з корупцією у публічній сфері, однак, у приватній сфері корупція також є поширеним явищем. Відповідно до Звіту МВС України про стан протидії корупції за I квартал 2018 року, кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних з наданням або отриманням неправомірної вигоди становить 330, з них 25 – у приватній сфері [4].

2. Корупція у приватній сфері має специфічні ознаки, які дозволяють відокремити її від корупції у публічній сфері. По-перше, шкода завдається не авторитету держави і державному управлінню, а ринковій економіці, добросовісності конкуренції тощо. По-друге, у публічній сфері матеріальна шкода може заподіюватись державному або місцевому бюджетам, natomiast, у приватній сфері – безпосередньо підприємству, установі або організації, власнику, клієнту або споживачу [8, с. 7].

Науковці слушно зазначають, що внаслідок тісного взаємозв'язку публічної та приватної сфер, окремі схеми незаконного вирішення проблем

та способи подолання конкуренції при веденні бізнесу перейшли саме з публічного сектору і стали звичною практикою. Саме тому, корупція у приватній сфері вважається похідним явищем від корупції у публічній сфері [1, с. 34].

3. Згідно із дослідженнями Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), найбільш розповсюдженими формами прояву корупції у приватній сфері є: надання неправомірної вигоди за працевлаштування, «відкати», купівля інформації щодо тендерних пропозицій, купівля комерційної інформації про конкурентів, змови щодо утримання цін на певному рівні тощо. В контексті досліджуваної тематики більш детально зупинимось на купівлі інформації щодо тендерних пропозицій, яка, за даними НАЗК, зустрічається у 34% випадків корупції у приватній сфері [8, с. 7].

Обов'язковою ознакою купівлі інформації щодо тендерних пропозицій є предмет, а саме – тендерна пропозиція. Відповідно до п. 33 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про публічні закупівлі» (далі – Закон), тендерною пропозицією є пропозиція щодо предмета закупівлі або його частини (лота), яку учасник подає замовнику відповідно до вимог тендерної документації [9].

4. Процедура прийняття та проголошення тендерних пропозицій суб'єктами, що зазначені у п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону, здійснюється через електронну систему закупівель. Якщо замовник не входить до кола зазначених у статті суб'єктів, він зобов'язаний оголосити початок проведення тендеру у відкритих джерелах інформації (ЗМІ, сайт підприємства, установи, організації тощо).

5. Незалежно від того, тендер проводиться із застосуванням електронної системи або без такої, можна виокремити наступні форми купівлі інформації щодо тендерних пропозицій. Першою формою є підкуп співробітника конкуруючої у тендері компанії, яка полягає у сплаті матеріальної винагороди співробітнику іншої компанії за надання цінової пропозиції, характеристики товару або послуги, які його компанія збирається висунути на тендері. Особливість зазначеної форми полягає в тому, що тендерна пропозиція надається іншій компанії без відома власника (власників).

Друга форма – «обмін тендерами», яка зустрічається у ситуаціях, коли одні й ті самі компанії беруть участь у двох або більше тендерах. Учасники тендеру заздалегідь домовляються між собою про встановлення цін приблизно на одному рівні. Частина тендерів виграє перша компанія, іншу частину – друга. В деяких випадках, компанія-переможець тендеру сплачує компанії, що програла, певну грошову суму, яка дорівнює сумі нео-

триманого прибутку від угоди. Ця форма є найскладнішою за своєю конструкцією, так як, окрім обміну тендерними пропозиціями між учасниками, може бути присутня й система «відкатів» у випадках залучення до обміну тендерами співробітника організації, яка оголошує тендер, для прийняття потрібного рішення.

Для ілюстрації наведемо наступний приклад. У 2017 році під час проведення торгів на купівлю шести тролейбусів КП «Комунальне підприємство «РІВНЕЕЛЕКТРОАВТОТРАНС», в якому двох учасників тендеру запідозрили у попередній змові. Учасниками було подано дві однакові пропозиції з точки зору технічних характеристик транспорту та послуг обслуговування, обидві компанії представляли один завод та у тендерній документації було зазначено одну й ту саму контактну особу, проте компанії між собою конкурували. Однак, тендерний комітет відхилив пропозицію одного з учасників у зв'язку з ненаданням повного пакету документів [3].

Третьою формою є підкуп керівника або власника конкуруючої компанії, внаслідок якого ця компанія подає тендерну пропозицію з гіршими умовами. По факту, такий підкуп є платою конкуруючій компанії за відмову від участі у тендері, однак саме завдяки її участі, хоча і з суттєво гіршими умовами, тендер не може бути визнаним недійсним.

Підкуп замовника є останньою формою купівлі інформації щодо тендерних пропозицій, який серед підприємців має назву «тендер для окремого кандидата». Зміст такого підкупу полягає у тому, що замовник, при формуванні основних умов товару або послуг вказує ряд вимог до кандидата, які не мають значення безпосередньо до самого товару або послуги (зазначення кольору, конкретна кількість працівників на підприємстві тощо), що дає змогу виграти окремому кандидату на тендері. При цьому, учасник тендеру може у замовника дізнатись про тендерні пропозиції інших учасників з метою закріплення власної позиції на поточній закупівлі. Таким чином, у тендері перемагає компанія, яка відповідає усім висунутим специфічним вимогам.

Як приклад, наведемо тендер, який проводився у 2017 році Перинатальним центром м. Київ щодо послуг з прання білизни. Обов'язковими вимогами були: наявність виробничих та адміністративних приміщень, що знаходяться у приватній власності постачальника та досвід роботи на ринку послуг не менше 5 років. Одним з учасників тендеру було подано заяву щодо визнання таких умов дискримінаційними, у зв'язку з тим, що вони не мають відношення до послуги. Однак, заяву було відхилено. У тен-

дері переміг один учасник, який повністю відповідав усім зазначеним вимогам. Інші – не відповідали вимогам тендеру [2].

6. Слід зазначити, що купівля інформації про тендерні пропозиції характеризується високим рівнем латентності через складність виявлення таких домовленостей між учасниками тендеру.

Проте, Україна здійснює ряд заходів, спрямованих на подолання корупції у приватній сфері. Одним з таких заходів стала ратифікація конвенцій. У 2006 році Україною було ратифіковано Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією, статті 7 та 8 якої зобов'язують країн-учасниць Конвенції вжити законодавчих та інших заходів для встановлення у національному законодавстві кримінальної відповідальності за надання та одержання неправомірної вигоди у приватному секторі [6].

У цьому ж році Україною було ратифіковано Конвенцію ООН проти корупції. У ч. 2 ст. 12 Конвенції встановлено заходи, які країна може прийняти для попередження та подолання корупції у приватній сфері. Наприклад, розроблення стандартів забезпечення добросовісності в роботі приватних юридичних осіб, запровадження або удосконалення механізмів внутрішнього аудиту, що буде сприяти виявленню корупційних діянь тощо [5].

7. Після того, як обидві конвенції вступили в силу, у 2011 році КК України було доповнено статтею 368³, яка передбачає кримінальну відповідальність за підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми [7]. Слід зазначити, що суб'єктом цього злочину є службова особа саме юридичної особи приватного права. У чинному КК України не закріплено визначення такого суб'єкту злочину, проте науковці зазначають, що це особа, яка здійснює адміністративно-господарські та організаційно-розпорядчі функції та наділена відповідними повноваженнями [10, с. 23]. Кваліфікація купівлі інформації щодо тендерних пропозицій за «обмін тендерами» та підкуп керівника або власника підпадають під диспозицію вказаної статті.

Щодо підкупу замовника, то в цьому випадку кваліфікація діяння буде залежати від суб'єкту злочину: якщо замовником тендеру виступає службова особа юридичної особи приватного права, то кваліфікація відбувається за ст. 368³ КК України, якщо замовник – службова особа юридичної особи публічного права, то злочин кваліфікується за ст. 368 КК України.

Аналізуючи форми купівлі інформації щодо тендерних пропозицій, необхідно звернути увагу на те, що суб'єктом злочину у першій формі (підкуп співробітника конкуруючої у тендері компанії) є працівник юридичної особи приватного права, який не є службовою особою. В даному

випадку, кваліфікація відбувається за ст. 354 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за підкуп працівника підприємства, установи чи організації.

8. Враховуючи викладене, можна зробити наступні висновки: 1. Купівля інформації щодо тендерних пропозицій є розповсюдженим явищем при проведенні тендерів, тому виникає необхідність вдосконалення законодавчого регулювання кримінальної відповідальності за такі діяння; 2. Найбільш поширеними формами купівлі інформації щодо тендерних пропозицій є: «обмін тендерами»; підкуп керівника або власника конкуруючого підприємства; підкуп замовника; підкуп співробітника юридичної особи приватного права. 3. У зв'язку з високим рівнем латентності таких діянь, необхідно розробити заходи, спрямовані на моніторинг тендерних пропозицій таких учасників тендеру, що дозволить виявити домовленості між ними, та моніторинг умов, які ставляться, з метою запобігання проведення тендеру «під конкретного переможця».

Список використаних джерел:

1. Волянська О. В. Корупція в приватному секторі та чинники, що її зумовлюють / О. В. Волянська // Український соціум: соціально-політичний аналіз сучасності та прогноз майбутнього : зб. тез XVII Всеукр. студент. наук.-практ. конф., 10 груд. 2015 р. – Харків, 2015. – С. 33–37.
2. Закупівля з надання послуг з прання білизни UA-2017-05-16-000801-а від 16.05.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.dzo.com.ua/tenders/1104707/complaints>
3. Закупівля з постачання «Рейкових рухомих складів» (тролейбуси з низьким рівнем підлоги (з автономним ходом) від 30 травня 2017 року UA-2017-05-30-001773-b [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.dzo.com.ua/tenders/1104707/complaints>
4. Звіт про стан протидії корупції за I квартал 2018 року [Електронне джерело]. – Режим доступу: http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Конвенція від 31.10.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
6. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією : Конвенція від 27.01.1999 № ETS173 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_101
7. Кримінальний Кодекс України : зі змінами та доповненнями станом на 25 січня 2018 року / уклад. та підгот. В. І. Тютюгін – Харків : Право, 2018. – 308 с.

8. Корупція в приватному секторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ftp://91.142.175.4/nazk_files/doslidzhennya/8.pdf.
9. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 №922-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19/page>
10. Проблеми кваліфікації корупційних і пов'язаних з корупцією злочинів: навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять для студентів 4-го курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції першого (бакалаврського) рівня галузь знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / авт.: В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. М. Киричко та ін. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. – 114 с.

Ростислав Іжевський

аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ВИКОРИСТАННЮ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ В СФЕРІ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА: ДОСВІД США ТА КАНАДИ

Доповідь присвячена проблемі незаконного використання бюджетних коштів в Північній Америці в сфері дорожнього господарства. Проаналізовано північноамериканські моделі управління дорожнім господарством та узагальнено універсальні засоби запобігання злочинам в даній сфері.

Ключові слова: автомобільні дороги, бюджетні кошти, корупція, злочини в сфері будівництва.

Доклад посвящен проблеме незаконного использования бюджетных средств в Северной Америке в сфере дорожного хозяйства. Проанализированы североамериканские модели управления дорожным хозяйством и обобщены универсальные средства предупреждения преступлений в данной сфере.

Ключевые слова: автомобильные дороги, бюджетные средства, коррупция, преступления в сфере строительства.

The report is devoted to the problem of illegal use of budget funds in North America in the field of road transport. Analyzed the North American model of road management and generalized universal means of crime prevention in this sphere.

Key words: highways, budget funds, corruption, crimes in the construction sector.

Побудова стабільної ринкової економіки на сьогодні ґрунтується на міцній інфраструктурі будь-якої держави. Інфраструктурний сектор еко-